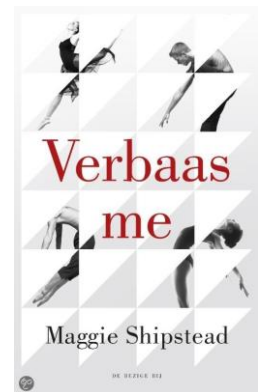

Maggie Shipstead, *Verbaas me*. Roman.

Vertaald door Saskia van der Lingen.

Amsterdam: De Bezige Bij, 2014. 316 blz.

JANUARI 1975 – TORONTO

Joan zit aan de achterkant van het theater in een auto te wachten. Scherp houdt ze de groene stalen deur van de artiesteningang in de gaten. Een kale man in een hoekig pak staat te roken in het gele schijnsel van een natriumlamp die in de grauwe achtermuur van het theater is vastgezet. Nog even – ze hoopt dat het nog maar even duurt – en de lamp zal uitgaan, zal uitgedaan worden door een toneelknecht die in het complot zit, en dan zal ze met haar koplampen flitsen zodat Arslan weet welke kant hij uit moet rennen. De KGB-oppasser ziet er niet heel snel uit en ook niet heel waakzaam; hij ziet eruit alsof hij het koud heeft. Joan zit al een uur naar hem te kijken en vraagt zich af waarom hij geen overjas aanheeft en geen muts op zijn kale hoofd. Misschien heeft hij het winterklimaat in Toronto onderschat en uit Sovjetstoerheid zijn warme kleren thuisgelaten, of misschien verplicht een of ander reglement hem om kou te lijden. Wat zou hij van Canada vinden? Van het drukke maar gedisciplineerde verkeer, de nette rechthoekjes natriumlicht aan de gebouwen, de bouwkransen overal? Wat zal er door hem heen gaan als Arslan ontsnapt? Joan hoopt dat hij er, onbewust desnoods, mee zal sympathiseren en Arslan zal laten gaan. Ze weet dat die hoop naïef is, maar ze hoopt het toch. Elke meevaller is welkom.

De man slaat met zijn handen tegen zijn bovenarmen en ijsbeert heen en weer, zeven stappen weg van de deur, zeven stappen terug. De rook die hij uitblaast is als een pluim uit de schoorsteen van een stoomschip. Joan rookt ook. Ze draait het raampje een centimeter omlaag om de walm te laten ontsnappen. Ijskoude lucht stroomt naar binnen. De asbak zit vol peuken en as. De auto, een Chrysler 160, is samen met gedetailleerde instructies aan haar overgedragen door de Canadese vrouw die ze deze ochtend op het vliegveld heeft ontmoet, een van Arslans vele internationale bewonderaars.

Met één hand bevoelt Joan de schakelaar van de koplichten, met de andere het sleuteltje, dat in het contact zit. De crèmekleurige Chrysler heeft een gretig aandoend model: lang van voren en stomp van achteren. Eerder vandaag, ergens anders, heeft ze geïmproviseerd gelijktijdig te starten en met de lichten te flitsen. Drie keer heeft ze, met de Canadese naast zich, de drie kilometer afgelegd van het theater naar de parkeergarage waar ze deze wagen zal verruilen voor een auto met New Yorkse nummerborden. Ze kent de route, met een kleine omweg voor de veiligheid, en ze kent een alternatieve route. Ze weet hoe ze van de parkeergarage naar de snelweg moet komen die hen naar de grens zal voeren en vandaar naar New York.

De Canadese, Felicia, had haar twijfel geuit of Joan wel de juiste medeplichtige was voor Arslans ontsnapping. 'Ik had een autocoureur verwacht of een geheim agent of zoiets,' zei ze, terwijl Joan door de stad laveerde met het gevoel dat ze rijexamen moest afleggen. 'Meer een vechterstype. Eerlijk gezegd snap ik niet waarom hij per se jou wilde.'

'Ik weet het ook niet,' zei Joan, 'maar ik kon moeilijk nee zeggen.'

'Hij wil geen toestanden, of mensen, of een officiële verwelkoming. Later komen er natuurlijk toch een hele hoop toestanden en een hele hoop mensen, maar ik denk dat hij het nog even wil uitstellen en niet meteen overdonderd wil worden. Hij wil geen geklets aan zijn hoofd, zei hij, dus klets niet. Hij spreekt trouwens geen Engels, zoals je weet.'

'We spraken Frans.'

'O? Heb je hem dan ontmoet?'

'Ja, natuurlijk. Jij niet?'

'Nee, maar het voelt alsof ik hem door en door ken. Ik ben hier via kennissen bij betrokken geraakt. Twee jaar geleden heb ik hem zien optreden in Parijs. Dat heeft mijn leven veranderd. Hij is zo bijzonder.'

'Grappig, daar heb ik hem leren kennen, in Parijs. Ik zat bij het ballet van de Opéra. Misschien was het wel dezelfde dag dat jij hem hebt gezien.'

Felicia zweeg. De lucht tussen hen in was stekelig van rivaliteit. Ze is ouder dan Joan, midden dertig, en haar kleren zijn conservatief maar van goede kwaliteit. Ze draagt een verlovingsring met een forse diamant en een trouwring.

Joan zou haar willen vertellen over toen op de vloer van de kleedkamer, maar zei alleen: 'Ik zou alles doen om hem te helpen.'

'Ik ook,' bitste Felicia. 'Wat dacht je? De communicatie ging heel moeizaam, op z'n zachtst gezegd. We wisten nooit welke berichten hem wel of niet bereikten. Het was het eenvoudigst om precies te doen wat hij vroeg. Discussie zou te veel tijd gekost hebben, en hoe meer berichten er heen en weer gestuurd werden, hoe groter de kans dat hij zou worden gesnapt. We hebben ontzettende moeite gedaan om dit te plannen. Maar zo moet het lukken.' Ze zweeg even en zei toen: 'Als tenminste niemand het verpest.'

Op dit moment heeft Joan maar één wens in haar leven: het niet verpesten. Wat erachter zit dat juist zij is uitgekozen om Arslans vluchtauto te besturen en hem te escorteren naar de Nieuwe Wereld, is haar niet precies duidelijk. Voor zover ze weet, heeft hij zijn netwerk van vrienden, tot hun algemene verwondering, laten weten dat hij door Joan wilde worden opgepikt en door Joan naar New York wilde worden gebracht. Dat hij haar heeft gekozen vervult haar met een steeds wisselende combinatie van verbijstering, verwarring, vreugde, een gevoel van noodlot, een wanhoopsgevoel waarvan ze vermoedt dat het liefde is, en een angst voor mislukking die haar dag en nacht achtervolgt. Sinds ze van het plan op de hoogte is, heeft ze nauwelijks een oog dichtgedaan.